

Estratègies per al multilingüisme a les biblioteques catalanes

MARTA RIERA SAGRERA

Bibliotecària del Servei d'Accés i Obtenció de Documents

Biblioteca de Catalunya

Hospital, 56 - 08001 Barcelona

mriera@bnc.cat

RESUM

La immigració ha omplert les biblioteques catalanes de nous públics que parlen llengües diferents. Des de sempre, les biblioteques han tingut molta cura a satisfer les necessitats dels seus usuaris reals i potencials. No hem d'oblidar que al manifest de la Unesco es diu que els serveis de la biblioteca es fonamenten en la igualtat d'accés per a tothom. La linguodiversitat que caracteritza aquests nous usuaris les ha situat en un nou escenari que ha fet evolucionar els serveis i fons de les biblioteques,

en el seu afany d'adaptar-se a la nova realitat multilingüe.

La present comunicació intenta fer un recorregut per les experiències dutes a terme a les biblioteques de Catalunya en referència a la diversitat lingüística. La metodologia de treball es basa en l'anàlisi dels serveis oferts per les diferents xarxes de biblioteques als nous usuaris. També s'analitzarà l'impacte d'aquest fet en l'adquisició de fons i com es tradueix a les eines bibliogràfiques.

PARAULES CLAU: Biblioteca Sant Pau i Santa Creu; CePSE; Immigració; «Diari del món»; Grup de Lectura Fàcil; Multilingüisme.

1. Introducció

El Manifest de la Unesco per a les biblioteques públiques diu que «Els serveis de la biblioteca pública es fonamenten en la igualtat d'accés per a tothom, sense tenir en compte l'edat, la raça, el sexe, la religió, la nacionalitat o la classe social. Cal oferir serveis i materials específics a aquells usuaris que, per alguna raó, no poden utilitzar els serveis i materials habituals, com és el cas de minories lingüístiques, persones amb discapacitats o gent hospitalitzada o empresonada». (Unesco, 1972, p. 1).

La Llei 4/1993 de 18 de març del sistema bibliotecari de Catalunya afirma que «biblioteques públiques són les que disposen d'un fons general, ofereixen un ampli ventall de serveis informatius de tipus cultural, educatiu, recreatiu i social i són accessibles a tots els ciutadans, tant al conjunt del públic en general com a determinats grups d'usuaris». (Catalunya, 1993, p. 2.219).

Actualment a Catalunya, segons l'estudi del Grup d'Estudi de Llengües Amenaçades (Junyent, 2005), trobem parlants de més de 200 llengües de tot el món i Barcelona

ocupa la vuitena posició en la llista de les ciutats europees amb més residents estrangers (Burjachs, 2007). Estem, per tant, en un moment en què les nacionalitats dels públics s'han diversificat i òbviament també les seves llengües.

La història de la diversitat lingüística ens mostra que durant molt de temps s'ha tendit a parlar de llengües importants i de llengües inferiors, en funció de diferents criteris, sovint relacionats amb la distribució del poder. Des del punt de vista lingüístic, però, la idea de llengües millors, més eficients o més adequades no té cap fonament (Tusón, 1998; Moreno, 2000). A més, s'han descrit casos en què l'assimilació cultural i lingüística traumàtica provoca greus problemes socials, dilueix la identitat i fomenta la marginació. Molts dels immigrants que arriben a Catalunya parlen llengües que sovint han estat estigmatitzades i menyspreades. Per això moltes vegades tenen tendència a ocultar-les. Tanmateix, les biblioteques no poden contribuir, a risc de contravenir l'esperit del citat Manifest de la Unesco, a perpetuar aquesta ocultació; al contrari, han de fer possible la dignificació de totes les manifestacions culturals, de les quals les llengües són un exemple de gran importància. Es tracta, doncs, de mostrar que totes les llengües són iguals i que els prejudicis lingüístics només són fruit de la ignorància. Que totes les llengües són igualment valuoses, el mandinga, el mapudungun, el panjabi, el amazigh, el quítxua o el català.

I a més, a Catalunya ens trobem en un escenari especial des del punt de vista lingüístic i molt propici per desenvolupar aquest objectiu. El català és també una llengua minoritzada al territori espanyol i, per tant, és segur que els bibliotecaris han tingut una especial sensibilitat per afrontar el tema de les llengües. M. Carme Junyent afirma que «hem de reconèixer perquè ens reconeguim» (Comunicació personal, 2007), i és per això que els nous usuaris han de sentir que les seves llengües ens importen i que estan presents a la realitat bibliotecària.

Aquesta filosofia lingüística ha fet que les biblioteques canviïn els seus paradigmes. Abans només basaven els seus esforços en una direcció: facilitar la cultura autòctona als nous usuaris. Però aquesta fórmula s'encamina més a l'assimilació —que pressuposa que res del que aporta una persona d'una altra cultura ens pot interessar— que no pas a la integració —que implica aquest mutu reconeixement de què parlàvem. Si el que volem és integrar i cohesionar socialment, encara que sembli paradoxal, és necessari que els immigrants trobin materials de la seva llengua en els prestatges de la biblioteca, al costat dels títols en català.

Amb un marc ideològic, legal i filosòfic com el que acabem de veure, és fàcil pensar que les biblioteques han hagut d'adoptar estratègies per adaptar-se i poder satisfer les necessitats dels nous públics. Però, com han fet front a aquesta nova situació? Quines mesures han pres? A continuació intentarem fer un estat de la qüestió. Es tracta més aviat d'agrupar i descriure aquestes estratègies per a la convivència i no tant de fer una anàlisi crítica ni comparativa amb altres realitats semblants. Creiem que per començar a estudiar el tema és prioritari saber què s'ha fet i què s'està fent.

2. Les activitats i els serveis multilingües

Que la situació ha canviat ostensiblement els últims anys, ho constata el número 11 de la publicació *Entrellat: butlletí del Grup de Biblioteques Catalanes Associades a l'Unesco* que, coincidint amb el mes de la pau, va dedicar les seves pàgines a la celebració de la diversitat lingüística. En aquesta publicació es recullen les experiències que les biblioteques van desenvolupar per aquesta ocasió: hores del conte, exposicions, tertúlies literàries, xerrades, un punt de lectura amb el lema «Llengües: entendre'ns és possible», una gimcana de les llengües... Llegim que les activitats també van servir perquè els bibliotecaris s'adonessin de la diversitat social i lingüística que els envolta. A la Biblioteca Ernest Lluch de Girona van engegar un projecte que consistia a posar-se en contacte amb persones procedents de països d'arreu del món perquè diguessin una frase, una dita o un acudit. La sorpresa va ser constatar que al barri hi havia 50 llengües diferents.

Aquest butlletí també incorporava una guia de recursos sobre el tema del multilingüisme. Els documents s'agrupaven en els següents epígrafs: llengües al món i diversitat lingüística, defensa de la diversitat lingüística, materials didàctics, llengües en perill i sostenibilitat, diversitat lingüística i Internet, textos normatius, recursos electrònics i entitats.

Abans d'això, però, el multilingüisme ja havia començat a entrar a les biblioteques. Tot seguit oferim una mostra àmplia de serveis i recursos que segueixen aquesta línia.

2.1. «Diaris del món»

La guia de serveis de les biblioteques del Consorci de Biblioteques de Barcelona s'ofereix en castellà, anglès, àrab, urdú i xinès. Només representa algunes de les llengües més parlades a Catalunya, però sí evidencia que els visitants d'aquestes planes webs han deixat de ser únicament catalano i castellanoparlants.

Entre aquests serveis, destaca el de «Diaris del món». Consisteix a oferir als usuaris de 50 biblioteques públiques catalanes la premsa internacional del dia en format imprès. Són 200 diaris de 60 països diferents i en 26 llengües. Els diaris internacionals arriben via satèl·lit i s'imprimeixen en DIN A3, el que suposa disposar de l'edició íntegra en paper, que moltes vegades és diferent de la que es pot consultar a Internet. No totes les biblioteques n'ofereixen els mateixos títols. Cada biblioteca imprimeix una selecció de tots els diaris disponibles, els de les cultures de l'entorn més proper, però atenen qualsevol petició.

Aquesta és una iniciativa que va en augment. Des del passat mes de novembre s'hi han adherit 14 biblioteques més i constatem la seva presència a altres xarxes bibliotecàries de tot Catalunya.

A continuació oferim una taula amb les llengües, diaris i països del projecte. S'han exclòs, però, els diaris editats a l'Estat espanyol. La taula s'ha ordenat alfabèticament per llengües.

Afrikaans	<i>Beeld</i> (Sud-Àfrica)
Alemanys	<i>Die Welt</i> (Alemanya); <i>Handelsblatt</i> (Alemanya); <i>Sueddeutsche Zeitung</i> (Alemanya); <i>Welt Kompakt</i> (Alemanya); <i>Westdeutsche Allgemeine Zeitung</i> (Alemanya); <i>Der Standard</i> (Àustria); <i>Neue Zürcher Zeitung</i> (Suïssa); <i>Neue Zürcher Zeitung am Sonntag</i> (Suïssa)
Anglès	<i>Daily Express</i> (Anglaterra); <i>Daily Mail</i> (Anglaterra); <i>Daily Star</i> (Anglaterra); <i>Financial Times</i> (Anglaterra); <i>Mail on Sunday</i> (Anglaterra); <i>The Daily Telegraph</i> (Anglaterra); <i>The Evening Standard</i> (Anglaterra); <i>The Sunday Telegraph</i> (Anglaterra); <i>Arab News</i> (Aràbia Saudita); <i>National Post</i> (Canadà); <i>Sunday Star</i> (Canadà); <i>Toronto Star</i> (Canadà); <i>Daily Record</i> (Escòcia); <i>Manila Times</i> (Filipines); <i>Sunday Times</i> (Filipines); <i>Kathimerini English Edition</i> (Grècia); <i>Business Line</i> (Índia); <i>Deccan Herald</i> (Índia); <i>Economic Times</i> (Índia); <i>Economic Times on Sunday</i> (Índia); <i>Sunday Express</i> (Índia); <i>Sunday Times</i> (Índia); <i>The Hindu</i> (Índia); <i>The Hindu Weekly</i> (Índia); <i>The Hindustan Times</i> (Índia); <i>The Hindustan Times Sunday</i> (Índia); <i>Times of Índia</i> (Índia); <i>Irish Independent</i> (Irlanda); <i>Sunday Independent</i> (Irlanda); <i>The Irish Times</i> (Irlanda); <i>Jamaica Gleaner</i> (Jamaica); <i>Times of Oman</i> (Oman); <i>Business Recorder</i> (Pakistan); <i>The Portugal News</i> (Portugal); <i>Sunday Times</i> (Sud Àfrica); <i>Business Day</i> (Tailàndia); <i>Trinidad Express</i> (Trinitat i Tobago); <i>Charlotte Observer</i> (USA); <i>Chicago Tribune</i> (USA); <i>Chicago Tribune on Sunday</i> (USA); <i>Christian Science Monitor</i> (USA); <i>Houston Chronicle</i> (USA); <i>Los Angeles Times</i> (USA); <i>New York Sun</i> (USA); <i>Philadelphia Inquirer</i> (USA); <i>San Francisco Chronicle</i> (USA); <i>San Francisco Chronicle Sunday</i> (USA); <i>Sunday Times</i> (USA); <i>The Miami Herald</i> (USA); <i>USA Today</i> (USA); <i>Washington Times</i> (USA); <i>Washington Times Weekly</i> (USA); <i>Shanghai Daily</i> (Xina); <i>Xina Daily</i> (Xina)
Àrab	<i>Al Eqtisadiyah</i> (Aràbia Saudita); <i>Al Hayat</i> (Aràbia Saudita); <i>Al Jazirah</i> (Aràbia Saudita); <i>Arriyadiyah</i> (Aràbia Saudita); <i>Asharq al Awsat First Edition</i> (Aràbia Saudita); <i>Asharq al Awsat Global Edition</i> (Aràbia Saudita); <i>Asharq al Awsat Second Edition</i> (Aràbia Saudita); <i>Akbar El Ayoun</i> (Egipte); <i>Al Ahram</i> (Egipte); <i>Al Bayan</i> (Emirats Àrabs); <i>Ad Dusstour</i> (Jordània); <i>Al Ghad</i> (Jordània); <i>Al-Qabas</i> (Kuwait); <i>Al Mustaqbal</i> (Líban); <i>An Nahar</i> (Líban); <i>Al Shabiba</i> (Oman)
Bengalí	<i>Ananda Bazar Patrika</i> (Índia)
Castellà	<i>Clarín</i> (Argentina); <i>La Nación</i> (Argentina); <i>La Razón</i> (Argentina); <i>Olé</i> (Argentina); <i>El Colòmbiano</i> (Colòmbia); <i>El Gráfico</i> (El Salvador); <i>La Prensa Gráfica</i> (El Salvador); <i>Diario Expreso</i> (Equador); <i>Diario Hoy</i> (Equador); <i>Diario Hoy Dominical</i> (Equador); <i>El Extra</i> (Equador); <i>El Universo</i> (Equador); <i>El Periódico</i> (Guatemala); <i>Nuestro Diario</i> (Guatemala); <i>Prensa Libre</i> (Guatemala); <i>Prensa Libre Dominical</i> (Guatemala); <i>El Economista</i> (Mèxic); <i>El Universal</i> (Mèxic); <i>La Jornada</i> (Mèxic); <i>El Comercio</i> (Perú); <i>Libero</i> (Perú); <i>Republica</i> (Perú); <i>El País</i> (Uruguai); <i>El Nuevo Herald</i> (USA); <i>La Tercera</i> (Xile); <i>La Tercera Domingo</i> (Xile)
Coreà	<i>Dong A Ilbo</i> (Corea del Sud)
Danès	<i>Ekstra Bladet</i> (Dinamarca); <i>Ekstra Bladet Sports</i> (Dinamarca); <i>Politiken</i> (Dinamarca); <i>Politiken Sondag</i> (Dinamarca)
Francès	<i>Le Soir</i> (Bèlgica); <i>Le Soir Weekend</i> (Bèlgica); <i>L'Agefi</i> (França); <i>Le Figaro</i> (França); <i>Le Monde</i> (França); <i>Le Monde Weekend</i> (França); <i>24 Heures</i> (Suïssa); <i>Le Matin</i> (Suïssa); <i>Le Matin Dimanche</i> (Suïssa); <i>Le Temps</i> (Suïssa); <i>Tribune de Geneve</i> (Suïssa)

.../...

.../...

Grec	<i>Kathimerini</i> (Grècia)
Hindi	<i>Rajasthan Patrika</i> (Índia)
Holandès	<i>De Standaard</i> (Bèlgica); <i>Het Nieuwsblad</i> (Bèlgica); <i>Het Nieuwsblad op Zondag</i> (Bèlgica); <i>De Telegraaf</i> (Holanda); <i>De Telegraaf Zondag</i> (Holanda); <i>De Volkskrant</i> (Holanda); <i>De Volkskrant weekend</i> (Holanda); <i>Het Nederlands Dagblad</i> (Holanda)
Indonesi	<i>Bisnis Indonesia</i> (Indonèsia); <i>Kompas</i> (Indonèsia); <i>Koran Tempo</i> (Indonèsia); <i>Koran Tempo Minggu</i> (Indonèsia)
Islandès	<i>Morgunbladid</i> (Islàndia)
Italià	<i>Il Giornale</i> (Itàlia); <i>La Stampa</i> (Itàlia)
Japonès	<i>Sports Nippon</i> (Japó)
Kanada	<i>Prajavani</i> (Índia); <i>Udayavani</i> (Índia); <i>Udayavani Sunday</i> (Índia)
Malaiàlam	<i>Malayala Manorama</i> (Índia)
Marathi	<i>Tarun Bharat</i> (Índia)
Noruec	<i>Aften</i> (Noruega); <i>Aftenposten Magazine</i> (Noruega); <i>Aftenposten Sondag</i> (Noruega); <i>Aftenposten</i> (Noruega); <i>Dagbladet</i> (Noruega)
Polonès	<i>Gazeta Prawna</i> (Polònia); <i>Gazeta Wyborzca</i> (Polònia)
Portuguès	<i>Agora</i> (Brasil); <i>Folha de Sao Paulo</i> (Brasil); <i>Gazeta Mercantil</i> (Brasil); <i>Gazeta Mercantil (Bi-weekly)</i> (Brasil); <i>O Estado de Sao Paulo</i> (Brasil); <i>Expresso (Weekly)</i> (Portugal); <i>Público</i> (Portugal)
Rus	<i>Argumenty i Fakty (weekly)</i> (Rússia); <i>Komsomolskaya Pravda (daily)</i> (Rússia); <i>Komsomolskaya Pravda (weekly)</i> (Rússia)
Suec	<i>Goteborgs Posten</i> (Suècia)
Tàmil	<i>Dinamalar</i> (Índia)
Turc	<i>Hurriyet</i> (Turquia)
Txec	<i>DNES República</i> (Txèquia)
Xinès	<i>Nanyang Siang Pau</i> (Malàisia); <i>Tianjing Ribao</i> (Xina)

2.2. Servei de traducció telefònica

Les biblioteques Francesca Bonnemaison, Vapor Vell, Fort Pienc i Ignasi Iglésias-Can Fabra disposen d'aquest servei. Es tracta que, davant d'una situació en què un usuari parla una llengua que no és entesa pels bibliotecaris, amb una trucada, les biblioteques es posen en contacte amb un traductor de la llengua que es demani. Amb una conversa a tres, els interlocutors tenen un suport per entendre la demanda plantejada per l'usuari. Disposen d'uns mapes lingüístics per saber quina llengua han de traduir. Es poden traduir les següents llengües:

— *Europa*: francès, anglès, italià, grec, portuguès, alemany, holandès, romanès, rus, ucraïnès, serbocroat, albanès, polonès, txec, lituà, hongarès, búlgar, turc i armeni.

- Àsia: persa, kurd, urdú, panjabi, hindi, xinès, tagal i bengalí.
- Àfrica: àrab, amazigh, fula, sarahole, bubu, fang i somali.

És un servei pilot i, quan vam demanar a les biblioteques quin ús se'n feia, van dir que era poc utilitzat. Potser seria un servei més interessant per a biblioteques especialitzades, perquè reben públic d'alta exigència documental, però de pas.

2.3. Viatjant amb contes

En el marc de les activitats desenvolupades al voltant de l'exposició interactiva «Un viatge ple de veus», la Biblioteca de Cambrils du a terme «Viatjant amb contes». La proposta té com a eix central una hora del conte bilingüe protagonitzada per ciutadans de Cambrils procedents de diferents països del món. En la seva llengua materna, fan una lectura d'un conte del seu país. Un traductor s'encarrega de fer-ne un resum per tal de facilitar-ne la comprensió. Després es fa la lectura d'un conte en català i també es tradueix a la llengua del primer conte. Fins ara, s'han explicat contes del Magrib, Gran Bretanya, Uruguai, França, Romania i la Xina.

3. L'adquisició de fons multilingüe

Si els serveis i les activitats de les biblioteques s'han sensibilitzat amb el tema de la interculturalitat, és fàcil pensar que la linguodiversitat també ha d'haver arribat als prestatges i, per tant, que les polítiques d'adquisició de fons tenen en compte aquest punt. Es tracta d'aconseguir que els nous usuaris puguin cobrir les seves necessitats d'informació. De totes maneres, encara no trobem un fons multilingüe al cent per cent, com passa en el cas del castellà i del català —i comença a passar amb l'anglès—, on els títols es barregen a les prestatgeries, sense cap mena de distinció per llengües: per ara els llibres en les altres llengües formen el que s'anomenen «centres d'interès», i conviuen separats de la resta de fons. Són encara prestatgeries marginals.

3.1. Els centres d'interès multilingües

A la Biblioteca de Can Fabra al barri de Sant Andreu, disposen d'un centre d'interès sobre Ucraïna. Trobem llibres en ucraïnès organitzats en els següents apartats: art, biografies, cinema, fotografia, geografia, història, literatura, llengua, música i sociologia.

En aquesta mateixa biblioteca hi ha un altre centre d'interès relacionat amb el tema lingüístic: el d'autoaprenentatge de llengües. Aquest és un cas diferent del que ens

ocupa, però crida l'atenció el nombre de llengües que hi podem trobar. Fa uns anys aquest apartat es reduïa a un petit nombre de llengües tradicionalment considerades importants: anglès, francès, alemany... I ara descobrim gramàtiques i diccionaris en finès, noruec, polonès, hongarès, txec, àrab, japonès...

En el mateix sentit, les biblioteques del Consorci de Barcelona ofereixen recursos per aprendre idiomes i, per exemple, en l'apartat de novel·les en altres idiomes hi trobem títols en: alemany, anglès, àrab, aranès, asturià, basc, bengalí, danès, eslovè, esperanto, francès, gallec, grec, hindi, holandès, italià, japonès, noruec, panjabi, polonès, portuguès, rus, serbo-croat, suec, txec, ucraïnès, urdú i xinès.

A altres biblioteques descobrim més centres d'interès relacionats amb aquest tema. Com a exemple citarem el cas d'Icària, a la biblioteca Xavier Benguerel, especialitzat en el tema de la immigració, i que compta amb documents en àrab i urdú, i la Xinateca de Can Peixauet, a Santa Coloma de Gramenet, amb obres en xinès.

Tant en un cas com en l'altre, diversitat lingüística, però llengües que encara viuen segregades de la resta del fons. En la biblioteca de Can Fabra només es va trobar una enciclopèdia en àrab a l'apartat d'obres de referència, junt amb les altres en català, castellà i anglès. És veritat que la situació és a vegades complexa. S'explicava el cas que, quan les biblioteques van començar a incloure alcorans en el seu fons, van rebre una notificació contundent d'un imam que advertia que justament el llibre sagrat no podia estar a tocar dels altres llibres profans. Que era necessari dedicar-li una vitrina exclusiva. Aquest és un fet anecdòtic, però és un bon exemple que ens demostra que la integració de fons no és fàcil en cap dels sentits.

3.2. La Biblioteca de Sant Pau i Santa Creu

El millor exemple de diversitat lingüística en el fons de les biblioteques, però, el trobem a la Biblioteca de Sant Pau i Santa Creu, al barri del Raval. En un districte en què la població immigrant arriba al 43 per cent (Ajuntament de Barcelona, 2007) i, per tant, és el nucli de multiculturalitat més representatiu de Barcelona, la biblioteca del barri s'ha hagut d'adaptar a aquesta situació i ha creat una especialització en diversitat cultural. Llibres, revistes, música i cinema en àrab, urdú, panjabi, hindi, bengalí, amazigh, anglès, francès, italià, rus, portuguès...

Té una secció més específica de món àrab que consisteix en llibres, revistes, audiovisuals d'història, estudis socials, art, gastronomia, filosofia, religió, novel·les d'autors àrabs, poesia i crítica literària. I també hi ha una subsecció sobre l'amazigh (berber), que tot i aparentment petita, segurament és una de les col·leccions més importants d'accés públic que es poden trobar.

La descripció d'aquesta especialització a la plana web de la biblioteca la trobem en català i àrab. I hi descobrim enllaços relacionats i una base de dades sobre autors del Magrib.

Igualment es desenvolupen altres activitats relacionades i, per exemple, van organitzar una exposició titulada «El Raval té gust de...» on es podia contemplar una projecció d'imatges que intentaven reflectir els diversos sabors, colors i olors del barri en diverses llengües. També s'oferia una mostra de llibres i, el que abans només eren títols en català i castellà, ara ha passat a ser una exposició de documents en idiomes i alfabet ben diversos.

3.3. La Central de Préstec i Serveis Especials

El passat mes d'octubre es va inaugurar la nova Central de Préstec i Serveis Especials, la CePSE, amb una col·lecció inicial de gairebé 100.000 documents.

Com a Central de Préstec «té la missió de gestionar els fons procedents d'expurgació i de donacions i d'establir els circuits de préstec interbibliotecari i de redistribució de fons» (Catalunya, 2006, p. 28.886). Però és també la Central de Serveis Especials, i, en aquest sentit, té la funció d'estructurar i coordinar el Fons Col·lectiu Intercultural, en el marc de les prestacions del servei de préstec interbibliotecari" (Catalunya, 2006, p. 28.886). I també llegim que els seus serveis «són el préstec de la col·lecció de llengües minoritàries a Catalunya, especialment adreçat a persones immigrants procedents de la Unió Europea i d'altres països del món» (Pérez, 2007, p. 21).

No és d'estranyar, doncs, que la col·lecció multicultural sigui una de les més importants. Segons la seva responsable, Sílvia Ferrer (Comunicació personal, 2008), l'existència de lots itinerants per idiomes ja justifica el projecte CePSE: acostumen a ser llibres cars i difícils d'adquirir, però amb una demanda actual molt alta i, per tant, la possibilitat d'oferir-los a les biblioteques en forma de préstec temporal és molt útil.

Per saber quines eren les llengües de les necessitats dels usuaris i, per tant, en quines llengües era prioritari fer la selecció i adquisició de fons, la CePSE va passar una enquesta a les biblioteques que treballaven més el tema de la immigració. Durant 2006-2007 s'han adquirit 7.228 documents amb el predomini de les llengües següents: panjabi, portuguès, rus, urdú, àrab, alemany i anglès.

De totes maneres, el procés és molt complicat: no es coneix prou el mercat i els canals de distribució són difícils i curiosament moltes vegades les dificultats més grans es presenten amb realitats més properes geogràfica i culturalment, com és el cas de Bulgària o Romania.

4. Les eines documentals multilingües

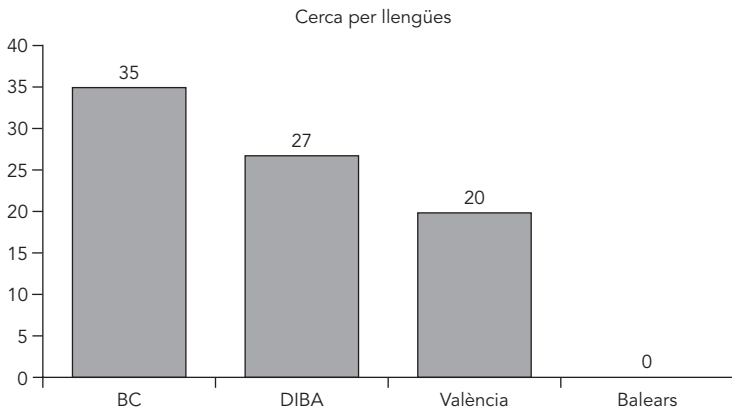
I si a les biblioteques hi ha fons multilingüe, les eines documentals que interroguen els catàlegs han de donar resposta per tal que aquests materials siguin fàcilment identificats i recuperats.

4.1. El catàleg en línia de la Biblioteca de Catalunya

En l'apartat de cerques avançades del catàleg en línia de la Biblioteca de Catalunya trobem un desplegable on es pot filtrar la recerca per 35 llengües diferents. És veritat que encara estem lluny de poder accedir a materials en les 200 llengües que dèiem que es parlen a Catalunya, però fa uns anys la llista era encara més curta. Això ens demostra que, per una banda, el fons s'ha diversificat i, per l'altra, els responsables s'han sensibilitzat en aquest tema, ja que han fet de la llengua un punt d'accés.

Malauradament no a totes les xarxes de biblioteques apareix l'opció, ni en aquesta proporció. En el quadre que adjuntem s'ha fet una comparativa entre la Biblioteca de Catalunya, les biblioteques de la Diputació de Barcelona, les biblioteques de la Xarxa de Lectura Pública Valenciana i les de Balears. Es passa de les 35 llengües de la Nacional a la inexistència d'aquesta opció al catàleg de les Balears. Però es constata que les xifres van en augment. Quan es va començar a preparar aquesta comunicació, a la xarxa de València només n'hi sortien 12 i ara ja ha passat a 20.

En altres casos, descobrim que, si bé aquesta opció sí que existeix, no representa exactament la realitat. Seria el cas de la Biblioteca de Can Fabra que, com ja hem dit, té una especialització en Ucraïna. Doncs bé, aquesta llengua no apareix en el desplegable de cerca per llengua del catàleg de la Xarxa de Biblioteques de la Diputació.

5. Les bones pràctiques multilingües

Fins ara, hem fet un recorregut per les diferents activitats, serveis i col·leccions multilingües que hi ha a les biblioteques catalanes. L'apartat que desenvoluparem a continuació, si bé també tracta de serveis adreçats a nous nadius, no se centra necessàriament en la linguodiversitat. Són exemples del que anomenaríem bones pràctiques envers els immigrants. Incideixen, sobretot, en el tema de la integració, però més aviat en la línia de proporcionar materials per facilitar la lectura i comprensió del català. Són,

per tant, actuacions que tenen com a protagonistes els nouvinguts que parlen de forma molt diversa, i que és precisament per aquest motiu que són objecte d'aquestes accions, però sempre en la direcció de facilitar l'adquisició de la llengua autòctona.

5.1. El servei d'acolliment a l'immigrant

Al web de les biblioteques de la Diputació de Barcelona hi trobem un «Servei d'acolliment de l'immigrant». Crida l'atenció, però, que la informació estigui en català, castellà, anglès i francès. Segurament molts dels visitants d'aquestes planes no tenen com a llengua materna cap d'aquestes quatre. És un servei «que consisteix a facilitar informació per a la millor integració dels immigrants» (Diputació de Barcelona, 2008) i el podem trobar a les següents biblioteques:

Badalona: Llefà i Sant Pau i Santa Creu; Castellar del Vallès: Antoni Tort; Centelles: La Cooperativa; Cornellà de Llobregat: Central; Les Franqueses del Vallès: Biblioteca; Granollers: Can Pedrals; L'Hospitalet de Llobregat: Santa Eulàlia; Manresa: Biblioteca del Casino; Pal·lejà: Biblioteca; Sabadell: Can Puiggener; Sant Adrià de Besòs: Biblioteca; Sant Andreu de la Barca: Biblioteca; Aiguestoses: Biblioteca; Sant Quirze del Vallès: Biblioteca; Sant Vicenç de Castellet: S. Vives Casajuana; Sant Vicenç de Montalt: La Muntala; Santa Coloma de Cervelló: Pilarin Bayés; Santa Coloma de Gramenet: Central i Can Peixauet; Terrassa: Central, Enric Gall, Districte 2, Salvador Utset; Tona: Caterina Figueras.

Els immigrants hi troben informació de com fer tràmits legals i administratius, sanitaris, d'educació, per aprendre català, com buscar feina, sobre el seu barri. És una guia de recursos que els ajudarà a realitzar gestions legals i administratives, però també altres de vida més quotidiana.

En aquest mateix sentit, podem destacar que algunes biblioteques tenen part del fons dedicada al fet de la immigració, o que també organitzen tertúlies per a no catalanoparlants. Encara que com ja dèiem al principi, moltes vegades aquestes bones pràctiques no sempre impliquen diversitat lingüística, però sí que promouen la interacció personal entre persones parlants de diverses llengües.

5.2. El Grup de Lectura Fàcil

El Grup de Lectura Fàcil del Col·legi Oficial de Bibliotecaris i Documentalistes de Catalunya s'encarrega de facilitar el català a la gent amb dificultats lectores, per motius físics, psíquics o socials, de caràcter permanent o transitori. Els seus esforços es basen en la idea que la informació i la cultura han de ser per a tothom. La immigració actual ha fet molt nombrós l'últim grup —alfabetització, informació i immigració són temes interrelacionats— i és precisament per això que l'hem volgut incloure en aquest últim apartat, ja que representa un col·lectiu de lectors potencials de Lectura Fàcil.

Aquest grup impulsa l'edició i la difusió de materials en format Lectura Fàcil. Poden ser llibres, audiovisuals, documents electrònics... amb especial cura per ser llegits i entesos per aquestes persones. Aquests documents es distingeixen perquè porten el logotip LF. Les biblioteques són essencials per difondre aquests documents. Però no només elaboren i difonen aquests materials, sinó que també han creat clubs de lectura fàcil per apropar al català. Els componen persones amb diferents capacitats lectores que llegeixen un mateix llibre en format LF, guiats per un monitor. I també organitzen tallers de català bàsic i mitjà.

6. Conclusions

La diversitat lingüística i cultural al nostre país és un fet. I que les biblioteques són sensibles a aquesta situació ho acabem de veure en exemples prou nombrosos. I no tan sols les biblioteques, sinó també els recursos que s'hi dediquen. Això ho demostra la nova creació de la Central de Préstec i Serveis Especials o el «Grupo de Trabajo de Multiculturalidad y Accesibilidad en Bibliotecas Públicas». O també les sessions i jornades que s'organitzen, com la que ha programat la Biblioteca Tecla Sala de l'Hospitalet de Llobregat amb el títol: «Biblioteca Pública i immigració: una eina per a la incorporació de la nova ciutadania», destinada a reflexionar sobre el paper de les biblioteques públiques com a instrument d'acollida de la nova ciutadania.

La situació és complicada. El fet del multilingüisme porta sempre associat el de la immigració i, malauradament, un bon nombre de prejudicis que no sempre ajuden a desenvolupar accions ni a dedicar-hi molts recursos ni esforços.

Hem apuntat al principi per què és bo per a tothom, però sobretot per a la llengua catalana, que les biblioteques es nodreixin de títols en moltes llengües. El multilingüisme a les biblioteques no tan sols és necessari, sinó que és un bon element integrador, encara que sembli paradoxal. A part d'obligatori, segons la llei de biblioteques i la Unesco.

El primer que volem destacar és que la interculturalitat és un tema de moda a les biblioteques i això dota d'una gran vitalitat totes les activitats relacionades. Aquest constant moviment comporta, a vegades, alguna dificultat en el seu seguiment, ja que molts cops les notícies canvien diàriament i, per tant, la seva plasmació en les pàgines web és difícil de resseguir.

En aquest sentit, hem constatat també que no sempre la rendibilització dels recursos s'aprofita al cent per cent. És el cas de molts centres d'interès dedicats al tema de la immigració i que no apareixen especificats en els webs de les corresponents biblioteques i, per tant, l'impacte d'aquests documents queda minimitzat.

També evidenciem que els recursos hi són i estan ben explicats, però per una causa o l'altra no s'utilitzen gaire i això els condemna a la desaparició. És el cas del servei de traducció telefònica. Apareix a la plana web de biblioteques, al costat del servei de «Diaris del món», però no sabem per què no ha tingut el mateix èxit.

Però no sempre és fàcil establir estratègies multilingües. Les llengües, com a activitat humana que són, són totes iguals, però no totes disposen dels mateixos recursos ni compten amb la mateixa valoració social, per tant, és un fet que les llengües de la cultura no són tan diverses i, per tant, la linguodiversitat no és tan fàcil com ens agradaria. I això ho podem constatar a la taula que hem elaborat del servei de «Diaris del món». Ens fixem que les llengües que hi predominen són l'anglès i el castellà. És veritat que probablement la proporció de premsa escrita en aquestes llengües és molt superior als de les llengües minoritzades. I amb això no podem fer-hi res.

I també els canals de distribució d'aquest tipus de material són molt complicats i això dificulta considerablement la seva selecció i adquisició. Potser per aquest motiu la proporció de fons en altres llengües a les biblioteques encara continua sent baix.

Actualment els recursos humans dels que disposem no ajuden a millorar aquest fet. Encara ara és difícil trobar professionals del món bibliotecari a Catalunya que parlin panjabi, urdú, àrab... Ja hem dit que comprar en aquestes llengües no és fàcil i molt menys si no hi ha bibliotecaris que puguin entendre els catàlegs de les editorials.

I amb aquest escenari, molts cops aduers, és impressionant la feina, molta i ben feta, duta a terme els últims anys. Només cal anar a fer un tomb per la biblioteca de Sant Pau i Santa Creu per comprovar aquesta afirmació. Estem en el bon camí. Això és evident. No hem de canviar substancialment, sinó al contrari, agafar embranzida a partir del que s'està fent.

En un moment en que el 17% dels carnets expedits pel Consorci de Biblioteques corresponen a estrangers (Subirana, 2008, p. 40), sembla evident pensar que les biblioteques interculturals a Catalunya s'han d'imposar. Ja fa temps que aquest projectes d'interculturalització s'han posat en marxa en d'altres comunitats espanyoles. És el cas de les biblioteques d'Andalusia, de Castella-La Manxa o la de Carcaixent al País Valencià. De totes maneres, insistim que molts cops aquests projectes són unes bones eines d'inclusió per als nouvinguts, però no sempre exemples de multilingüisme.

Per acabar, és important que tots ens convencem que cal anar en totes dues direccions, que hem de buscar complicitats. Com diu Arcadi Oliveres, «començaria a ser hora de fer no només llibres de Lectura Fàcil, perquè els immigrants coneguin i entenguin els seus drets, sinó que fessin per a nosaltres llibres de Lectura Fàcil en àrab per conèixer la seva llengua i integrar-nos completament» (Jornades, 2006, p. 61). I que és una llàstima que tanta feina quedi enterrada a les biblioteques. Hem de fer difusió d'aquests serveis perquè la gent els conegui i utilitzi i ens retroalimentem.

Hem dit al començament de tot que aquesta comunicació no pretenia donar pautes, sinó que simplement volia recollir dades. Però ens és impossible acabar sense donar un bon exemple a seguir. Es tracta de la Biblioteca Pública de Brooklyn, a Nova York, on trobem, en els seus serveis, un centre multilingüe. A part de disposar de documents en més de 30 llengües diferents (espanyol, rus, xinès, hebreu, crioll francès, àrab, bengalí, urdú, japonès, italià, polonès, yiddish, portuguès, coreà.), el més sorprenent per a nosaltres és que els usuaris poden ser atesos en xinès, rus, espanyol, francès, polonès i portuguès.

Bibliografia

- BARRIERAS, Mònica (2007). «Multilingüisme a Catalunya: conviure sense renunciar a la diversitat». *Onze de Frankfurt*. Barcelona: Institut Ramon Llull.
- BURJACHS, A.; Abril, L. (2007). «Llengües per conviure als barris». *Nova ciutat vella: revista mensual de la Facultat de Ciències de la Comunicació Blanquerna - Universitat Ramon Llull*, 84, febrer, p. 3-5.
- Catalunya (1993). «Llei 4/1993, de 18 de març, del sistema bibliotecari de Catalunya». *Diari oficial de la Generalitat de Catalunya*. Núm. 1727 (29 març 1993), p. 2217-2222.
- Catalunya (2006). «Ordre CLT/321/2006, de 19 de juny, per la qual s'estableix l'estructura orgànica del Departament de Cultura a nivell de negociat». *Diari oficial de la Generalitat de Catalunya*. Núm. 4665 (29 juny 2006), p. 28886.
- Entrellat [Recurs electrònic]: butlletí del Grup de Biblioteques Catalanes Associades a la Unesco*. (2007). Barcelona: Grup de Biblioteques Catalanes Associades a la Unesco: Centre Unesco de Catalunya. 11, hivern 2007.
- Ifla-Unesco (1972). *Manifest de la Unesco de la Biblioteca Pública*. [Barcelona: COBDC, 2002]. *Jornades Internacionals de Lectura Fàcil: actes: Barcelona, 6-8 d'octubre de 2005*. (2006). Barcelona: Associació de Lectura Fàcil.
- JUNYENT, M. Carme (2005). *Les Llengües a Catalunya: [quantes llengües s'hi parlen?]*. [Barcelona]: Universitat de Barcelona: Octaedro.
- MORENO CABRERA, Juan Carlos (2000). *La dignidad e igualdad de las lenguas: crítica de la discriminación lingüística*. Madrid: Alianza.
- PÉREZ, Glòria (2007). «La Central de Préstamo y Servicios Especiales». *Correo bibliotecario: boletín informativo de la Subdirección General de Coordinación Bibliotecaria*. 98, octubre, p. 21-22.
- SUBIRANA, Jordi (2008). «Les 31 biblioteques públiques de BCN superen els 5 milions de visites». *El Periódico*. 13 de gener, p. 40.
- TUSÓN, Jesús (1988). *Mal de llengües: a l'entorn dels prejudicis lingüístics*. Barcelona: Empúries.

Webgrafia

- Barcelona. Ajuntament (2007). *Anuari Estadístic de la Ciutat de Barcelona 2007*. <<http://www.bcn.es/estadistica/catala/dades/anuari/cap02/C0201070.htm>>. [Consulta: 19/01/08].
- Barcelona. Ajuntament (2008). *Biblioteques de Barcelona*. <<http://www.bcn.es/biblioteques/>>. [Consulta: 19/01/08].
- Barcelona. Diputació. SERVEI DE BIBLIOTEQUES (2008). *Biblioteques*. <<http://www.diba.cat/biblioteques/>>. [Consulta: 19/01/08].
- Biblioteca de Catalunya (2008). *Catàleg de la BC*. <<http://www.bnc.es/catalegs/corrent/catalan/advanced.php>>. [Consulta: 19/01/08].
- Brooklyn Public Library (2008). *Multilingual Center*. <<http://www.brooklynpubliclibrary.org/multilingual.jsp>>. [Consulta: 19/01/08].
- Catalunya. Generalitat. Departament de Cultura (2008). *Biblioteques Públiques de Catalunya*. <<http://www20.gencat.cat/portal/site/Biblioteques>>. [Consulta: 19/01/08].
- Col·legi Oficial De Bibliotecaris-Documentalistes De Catalunya (2008). *Grup de Treball «Lectura Fàcil»*. <<http://www.cobdc.org/grups/lecturafacil/index.html>>. [Consulta: 19/01/08].